

HRVATSKI ZAVOD ZA POLJOPRIVREDNU
SAVJETODAVNU SLUŽBU

K O Z A R S T V O

KOJU KRMU JEDU VAŠE KOZE?

Koze su preživači.

Koze veći dio hranidbenih potreba moraju podmiriti iz voluminozne hrane - ZELENE HRANE, SJENAŽE, SIJENA i SILAŽE. Koncentrirana im se krmiva daju samo kao dopunska hrana.

Daju li se kozama slabije kvalitetna krmiva, to će rezultirati slabijim proizvodnim

rezultatima. Zato im treba osigurati dobro spremljenu, kvalitetnu hranu da bi se postigli željeni proizvodni rezultati.

Koze radije jedu:

- ZELENU KRMU nego SIJENO
- SJENAŽU nego SIJENO i SILAŽU
- SIJENO nego SILAŽU
- LUCERNU nego LJULJ

Koze mogu jesti oko 90 vrsta biljaka, više nego druge domaće životinje.

KORISTITE LI DOVOLJNO TE MOGUĆNOSTI?

Krmiva se sastoje od vode i suhe tvari. U suhu tvar ubrajamo: ugljikohidrate, masti, bjelančevine, vlakna, minerale i vitamine. Krmiva su prvenstveno izvor energije i sirovih bjelančevina.

VOLUMINOZNA KRMIVA (zelena krmiva, konzervirana krmiva)

ZELENA KRMIVA

Mogu se koristiti kao paša ili kositi pa davati životinjama u staji. Najčešće se koriste u ljetnom razdoblju ishrane.

• LUCERNA

Od svih leguminoza lucerna je najbolja hrana za koze. Dobar je izvor bjelančevina i kalcija. U obroke za koze mora se uvoditi postupno. Ne treba davati ni prevelike količine lucerne jer može izazvati PJENUŠAVI NADAM.

• TRAVE

Najkvalitetnije vrste trava:

- KLUPČASTA OŠTRICA
- TALIJANSKI LJULJ
- ENGLESKI LJULJ
- VLASULJE
- LISIČJI REPAK
- VLASNJAČA
- MAČJI REPAK

Koze bolje iskorištavaju zelenu travu ako im se daje pokošena nego ako pasu. U napasivanju koze gaze i onečišćuju travu pa na pašnjaku ostaje puno neiskorištene mase.

Trave su vrlo ukusna i kvalitetna hrana ako se na vrijeme kose i spremaju. Košnja se mora obaviti prije klasanja (u vlatanju). Trava tada sadrži najviše hranjivih tvari.

Trave se mogu sijati zajedno s djetelinama kao travno-djetelinske smjese, koje su također vrlo kvalitetna hrana za koze.

• KRMNO BILJE SA ORANICA

KRMNI SIRAK

- noviji kultivari prilagođeni su hranidbi domaćih životinja; sadrže mali udio štetnih tvari (glikozida i durina), imaju mekšu i tanju stabljiku, više lisne mase, dobrog su porasta nakon košnje
- pokošena masa krmnog sirka obično se nakon košnje ostavi odležati nekoliko sati;

za to vrijeme količina durina se smanji toliko da nije štetna za stoku pa se kozama može davati do 6 kg na dan;

- krmni sirak daje velike prinose mase po jedinici površine i kvalitetna je zelena hrana za koze.

KRMNI GRAŠAK SA ŽITARICAMA

- daje velike prinose kvalitetne zelene mase,
- žitarice su potporanj (držač), a najčešće su zob, ječam, pšenica i raž.

• KUPUSNJAČE, KORJENJAČE I GOMOLJAČE

Ne bi ih trebalo davati više od 1,5 kg na dan!

Mogu se davati:

- KUPUS, KELJ, STOČNI KELJ,
- STOČNA REPA, ŠEĆERNA REPA, STOČNA MRKVA,
- KRUMPIR.

Daju se nakon mužnje da mlijeko ne bi poprimilo miris.

• DIVLJE BILJKE

Jestive grančice:

- JASEN, BRIJEST, LIJESKA, VRBA, GLOG, BAZGA.

Jestivi korovi:

- KOPRIVA.

Treba izbjegavati:

- DIVLJE TREŠNJE, BRESKVE, ŠLJIVE.

Brst u hranidbi koza treba provoditi samo iznimno, za slabije produktivne životinje.

KONZERVIRANA KRMIVA (sjenaža, sijeno, silaža, slama)

• SJENAŽA

Sjenaža se neopravdano malo koristi u hranidbi domaćih životinja, osobito u hranidbi koza. Ona je iznimno kvalitetno krmivo spremljeno od provenute mase trave ili djetelinsko-travne smjese. **Sjenaža za koze mora biti najbolje kvalitete, ugodnog mirisa i okusa, bez plijesni.** Samo takva sjenaža najbolja je hrana za koze.

Sjenaža koja se daje kozama mora biti dobro provenuta (35 - 45% suhe tvari). Prevladna sjenaža nije za koze.

Sjenaža je krmivo bogato bjelančevinama, kalcijem i fosforom. Daje se kozama nakon mužnje da mlijeko ne bi poprimilo strane mirise.

Maksimalna konzumacija sjenaže = 4,5 kg na dan po kozi.

● SIJENO

Sijeno je dobro krmivo za preživače - sadrži sirova vlakna, celulozu i lignin.

Mora biti prirodne zelenkaste boje i ugodnog mirisa. Ako je košeno do faze klasanja, sadrži više hranivih tvari.

Koze više vole sijeno koje uz trave sadrži i malo "korova".

Najkvalitetnije je djetelinsko sijeno i sijeno od mješavine djetelina i trava. Ako je sijeno od mješavine djetelina i trava, trebalo bi u mješavini biti barem 50 % djetelina.

● SIJENO KOPRIVE

Sijeno koprive vrlo je kvalitetno, ali i vrlo rijetko korišteno sijeno.

● SILAŽA

Silaža se također malo koristi u hranidbi koza. Jedan od razloga tome jest malo životinja u stadu, što onemogućava dovoljno brzo trošenje silaže iz silosa. Drugi je razlog strah da će silaža izazvati probavne smetnje u koza.

Imamo li kvalitetnu silažu, dobro spremljenu i čuvanu, a bez plijesni, nema razloga da je ne koristimo u hranidbi koza.

Silažu u obroke koza treba uvoditi postupno da bi se probavni organi koze prilagodili hranidbi tom vrstom krmiva. Dnevno se smije davati do 4 kg silaže po kozi.

Kukuruzna silaža krmivo je bogato energijom, a siromašno proteinima, kalcijem i fosforom.

Daje se kozama nakon mužnje da mlijeko ne bi dobilo strane mirise.

● SLAMA

Slama mora biti čista i zdrava. Sadrži puno suhe tvari i vlakana. Daje se uz hranidbu velikom količinom koncentriranih krmiva, ako nedostaje ostalih voluminoznih krmiva.

Slama prema kvaliteti: ZOBENA, PROSENA, JEČMENA, PŠENIČNA, RAŽENA

KONCENTRIRANA KRMIVA

Koncentrirana krmiva dopunska su krmiva u hranidbi preživača. Koncentrirana se krmiva daju krupno mljevena. Nemljevene žitarice prolaze kroz probavne organe neprobavljene. Ako su presitno mljevene, mogu izazvati zakiseljenje (acidozu) u buragu, a izazivaju i prašenje.

Dijelimo ih na:

● ENERGETSKA KRMIVA

- kukuruz
- ječam
- zob
- raž
- pšenica

● BJELANČEVINASTA KRMIVA

- uljane sačme i pogače - sojina, suncokretova
- grašak, slanutak, bob, grah, grahorica, lupina, leća, urodica

PAZITI!!! - KUKOLJ je otrovan

● NUSPROIZVODI MLINARSTVA:

- POSIJE (pšenične)
- STOČNO BRAŠNO.

Koncentrirana krmiva dajemo kozama u obliku SMJESE više vrsta krmiva. Smjesu možemo napraviti na gospodarstvu tako da u različitim omjerima miješamo krmiva koja imamo ili se mogu kupovati već gotove krmne smjese za pojedinu kategoriju životinja.

Kupljene gotove krmne smjese sadrže izbalansirane količine pojedinih sastojaka i određen sadržaj pojedinih hranjivih tvari, vitamina i minerala.

Pri izradi smjesa na vlastitom gospodarstvu potrebno je paziti da u smjesi bude dovoljno svih hranivih tvari. Uz krmiva koja gospodarstvo ima kupuju se još i druga krmiva (napose proteinski dio) te mineralno-vitaminski dodaci.

Pomoć pri sastavljanju smjesa na vlastitom gospodarstvu možete dobiti kod savjetnika stočarske specijalnosti u podružnicama *Hrvatskog zavoda za poljoprivrednu savjetodavnu službu*.

RAZMISLITE O HRANIDBI NAVEDENIM KRMIVIMA!

Tablica: Sastav pojedinih vrsta krmiva

Krmivo	Energija	Bjelančevine	Kalcij	Fosfor
lucerna		•••	•••	
trave		••	••	
krmni sirak	••			
krmni grašak		••	••	
kupusnjače		•	•	
korjenjače	••			
gomoljače	•••	•		
sjenaža		•••	••	••
sijeno		•••	••	•••
silaza	•••	•		
slama		•	•	
kukuruz	•••			••
ječam	••	•		•••
zob	•	••	•	••
raž	•	••		••
pšenica	•	••		••
sojina sačma	•	•••	••	••
suncokret. sačma	•	•••	••	•••
sjeme mahunarki		•••		••
posije		••		•••
stočno brašno	••	••		••

Legenda: ••• - bogato, •• - srednje, • - malo

Autor: **MIRJANA BENERI**, dipl. inž. agr.

Odgovorni urednik: dr. sc. Ivan Katalinić

Grafička priprema: Damir Ravlić

Tisak: FiLeDaTa, Zagreb

Nakladnik:

Hrvatski zavod za poljoprivrednu savjetodavnu službu

Ulica grada Vukovara 78 • 10000 Zagreb

telefon: (1) 61 06 190 • fax: (1) 61 09 140

e-mail: hzpss@hzpss.hr

<http://www.hzpss.hr/>

Za detaljnije informacije obratite se savjetniku HZPSS